

Társadalmi munka a könyvtárban

A „Könyvtáros” 1964. októberi számában Sallai István szovjetunióbeli élményeiről számol be; arról, hogyan vesz részt a közönség a Szovjetunióban a könyvtár munkájában, néha nemcsak segítőként, támogatóként, hanem önerőből létrehozott fiókkönyvtárak megszervezésével és működtetésével is.

Izzalommal olvastuk, hogy a Szovjetunióban már szinte magától értetődő az a segítség, amelyet betegségek, szabadságolások esetén a társadalmi munkások nyújtanak a könyvtáros helyettesítéséül. Melyik — különösen kisebb — hálózatnak ne volna helyettesítési gondja? *Csak hogy a könyvtár kezelése (vezetése) felelősséggel jár.* S ha vállalná is a társadalmi munkás! Debreceenben a tanács gyakorlatilag nem ismeri el a könyvelvést. (Úgy tudjuk, a kaposvári városi tanács sem.) Mert álláspontjuk szerint vagy az olvasó veszette el a könyvet, vagy a könyvtár gondatlanságának következménye az elveszés, tehát a kárt meg kell téríteni. Nálunk mindennapos eset, hogy egy-egy fiókkönyvtárost több évi jó munkájáért állományfelméréskor 3—5 könyv megfizetésével kell „jutalmaznunk”. Vajon melyik 5—6000 kötetes, szabadpolcos fiókkönyvtárban nem fordulhat elő a leg gondosabb kezelés mellett is könyvelvés? A mi könyvtáraink a saját pénztárcájukon érzik a felelősséget, s nem vállalják az idegen helyetteseket két napra sem, nemhogy két hétre.

A Debreceni Városi Könyvtár külterületi könyvtárai legfeljebb 20 m²-es helyiségben szoronganak, nem egy esetben 3—5 ezer kötetes állománnyal, vagy éppen szekrényekben tartják a könyveket, mert a helyiséget — ami pártházban, vagy művelődési otthonban van — a tömegszervezetek is használják. Ilyen könyvtáraknak hiába kértünk segítséget, kérésünket legtöbb esetben megmosolyogták az emberek. Legtöbbször a körülmények mostohaságára hivatkoztak, s világosan érezni lehetett válaszaikból: restellik, fészélyezi őket, hogy ilyen rossz feltételek között működő könyvtárakat képviseljenek, vagy segítsenek. *Erdemes erre a lélektani tényezőre figyelni!* Jobb elhelyezésű és berendezésű könyvtárainkban ugyanis könnyebb társadalmi segítséget is szerezni. Az új Kaposvári Megyei Könyvtárral kapcsolatban kamarakórusok, irodalmi színpadok működnek. De működtek, működnek-e a mostoha körülmények között levő nyíregyházi vagy a régi debreceni megyei könyvtárak mel-

lett? Az átalakított Debreceni Megyei Könyvtárban viszont már színvonalas klubélet folyik, társadalmi segítséggel is. Azt tapasztalhatjuk országosan, hogy legjobb könyvtáraink — s ez tendencia is — lassan az egész népművelés gócai lesznek (Békéscsaba, Kaposvár, Kalocsa). Más szóval nemcsak könyvtári eszközökkel végzik szolgáltatásaikat, hanem *művelődési ház szerepet, sőt TIT funkciót is vállalnak.* S erre megint érdemes felgyelni!

Mikor mi olvasóinktól azt kértük, legyenek segítségünkre a mostoha körülmények megszüntetésében, vagy támogassanak bennünket az olvasótoborzásban, a kint levő könyvek visszaszerzésében, a vállalkozók is csak vonakodva segítettek, s legtöbbjük azóta is csak névlegesen áll rendelkezésünkre. Néha előfordult persze, hogy szívesen akadt társadalmi munkás. Ez meg is lepett bennünket, de az is, ami pár hét múlva kerülő úton tudomásunkra jutott: „Segítetek, mert jó lesz majd nekem egy ilyen 500 forintos állás, ha nyugdíjba megyek! Így megteremtem a jó kapcsolatot.” *Lám, itt az anyagi érdeklettség!*

A társadalmi segítség egyik formája nálunk a késedelmes könyvekért való házhoz menetel, ha többszöri felszólításunkra nem hozza vissza az olvasó a könyveket. Ezzel legtöbbször megmentjük a könyvet, de rászoktatjuk az olvasót arra, hogy legközelebb már kényelemből is bevárja a könyvtár megbízottait. Amikor néhány cigány családnál hiábavaló volt többszöri kimenetelünk, egyik rendőrolvasónkat kértük meg, hogy segítsen. Szolgálatban nem teheti — mondta —, szolgálaton kívül meg ő is olyan ember, mint más. Bizonyára igaza volt. Más alkalommal egyik munkatársunk hozzártatózóját fenyegették meg, s tettek neki csúnya szemrehányást, amiért segíteni akart a könyvtárnak. Mégis kénytelenek voltunk megkockáztatni az ilyen eseteket, *mert a peresítés általában nem használ, s főleg nem éri meg, sokba kerül.*

Azt hiszem, egyelőre csak ábránd marad hazánkban az önerőből, társadalmi gyűjtés alapján létrehozott könyvtár is. Nemcsak azért, mert a hivatalos könyvtáraknak sincsen helyük, de azoknak a könyveknek, melyeket ilyen célokra tömegméréteken felajánlanak — úgy véljük — nem lenne olvasóközönségük. Ha hiányzanak a feltételek, nem szabad erőltetnünk olyan dolgokat, melyek viszájára fordulhatnak.

Sz. Szabó László